TA’LIM SOHALARIDAGI INNOVATSION FAOLIYATLARNING VIRTUAL TA’LIM MUHITINI TASHKIL ETISHNING ASOSLARI, DOLZARBLIGI VA MUAMMOLARI

Ochilov T.M. - O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti dotsenti
E-mail: Ochilov@mail.ru
Bustanov X.A. - Samarqand davlat universiteti katta o‘qituvchi
E-mail: bustanov59@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘qitish jarajonida zamonaviy komyuter texnalogiyalarini va raqamli texnalogiyalarni qo‘llashning samaradorligi, uning bilim oluvchilarga ta’siri yuzasidan keltirilgan fikrlar yoritilgan. Maqolada asosan talabalarni aynan raqamli texnologiya usullardan va kompyuter texnikasidan foydalangan holda o‘qitish metodlari, uning vazifasi va natijasi, ta’limni individuallashtirish masalasi va keltirib chiqaradigan muammolari, ularning yechimlari bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli texnalogiyalar, axborot resurslari, axborot texnologiyalar, kompyuter dasturlari, elektron darslik, virtual, elektron ta’lim va ishlanmalar, ta’lim metodlari.

Zamonaviy dunyodagi o‘zgarishlar parametrlari va dinamikasining ortib borayotgan murakkabligi, global axborot infratuzilmasining shakllanishi, kontinentallashuv va globallashuv, axborot "portlashi" - bularning barchasi tizimli birgalikda yuqori sifatli innovatsiyalarga yo‘naltirilgan o‘zgarishlar zarurligini belgilaydi. Uzluksiz ta'limni amalga oshirish paradigmasida, xususan, professor-o‘qituvchilarning kasbiy ta’limlari asos bo‘lib xizmat qiladi[1].

Hayotning mutlaqo barcha sohalariga ta’sir ko‘rsatadigan muhim o‘zgarishlar shunchalik shiddatli va tezdirki, o‘rta va oliy kasbiy ta'lim tizimlari endi biron bir soha bo‘yicha mutaxassis tayyorlash muammosini hal qila olmaydi, u kasbiy faoliyat jarayonida shunday darajada ishlaydi. Ushbu o‘zgarishlardan orqada qolish bilan bog‘liq kompetentsiya inqiroziga duch kelmaslik kerak. Yuqorida aytilganlar, eng kamida, umumiy ta'lim sohasidagi xodimlarga, birinchi navbatda, o‘qituvchilarga tegishli. O‘qituvchi endi ilm-fan, texnologiya va axborot taraqqiyoti bilan shug‘ullanishi shart emas: ilg‘or ta’lim sifati talabi o‘z kasbiy o‘sishida bu muvaffaqiyatdan oldinda bo‘lish zarurligini anglatadi[2].

Bu holatlar, birinchi navbatda, pedagogik kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashda virtual ta’lim muhitining imkoniyatlarini o‘rganishning dolzarbligi va ahamiyatini belgilaydi.

Muammoning dolzarbligi, shuningdek, o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishi yangi ta'lim muhiti sharoitida qayta ko‘rib chiqilishi kerakligi bilan bog‘liq. Ilmiy mulohazaga asoslanib, uzluksiz kasbiy pedagogik ta’lim tizimini qator jihatlarni hisobga olgan holda modernizatsiya qilish zarur.

Bugungi kunda malaka oshirish ko‘pincha texnosentrik yondashuv asosida, ya’ni pedagogik jarayonni texnik jihatdan qayta qurollantirishga asosiy e’tiborni o‘z maqsadi sifatida tashkil etish bilan stixiyali tashkil etiladi. Uzluksiz kasbiy ta’limda kompleks innovatsion modellashtirish tizimi, uslubiy yondashuvlar va tegishli ta’lim texnologiyalari asosida amalga oshirilishi kerak, deb hisoblaymiz. Bu esa kasbiy malakani oshirish jarayonining yaxlitligi va izchilligini, samaradorligini, intensivligini, faollashishini va optimallashtirilishini ta’minlaydi. Professor-o‘qituvchilar tarkibi, ularni innovatsion faoliyatga tayyorlash, pedagogik maqsadlarga erishishlarda as qotadi.

Pedagogik kadrlar malakasini oshirish tizimini innovatsion modernizatsiya qilish tashqi, tasodifiy, kundalik ong, hozirgi zamonning o‘ziga xos xususiyatlari, manfaatdor shaxslar va muassasalarning ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda amalga oshirilmasligi kerak, balki bir tomondan, ta'lim jarayonining o‘zi mantig‘i, aksincha, odamlar, ta’lim muassasalari va davlat tomonidan tizimga qo‘yiladigan talablarni hisobga olgan holda. Malaka oshirish tizimining mohiyati va ahamiyatini ana shunday ilmiy tasavvur qilgandagina uzluksiz kasbiy ta’limni aniq pedagogik tizimda amalga oshirish mumkin.

Uzluksiz pedagogik ta’limning didaktik tizimi, bir tomondan, ta’lim jarayoniga xos bo‘lgan barcha tarkibiy qismlar: maqsadlar, mazmun, metodlar, tashkiliy shakllar, o‘qitish vositalarini o‘zida aks ettirishi, mahalliy va xorijiy pedagogikaning ilmiy yutuqlariga tayanishi kerak. Boshqa tomondan, u o‘zining muhim xususiyatlari bo‘yicha zamonaviy ta’lim innovatsiyalariga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak: innovatsiya va tizimni shakllantiruvchi xususiyat sifatida, shu bilan birga maqsad, tamoyil, vosita, shakl va o‘qitish usuli. Didaktik tizimda ana shunday ko‘p qirrali amalga oshirilgandagina innovatsiya yangilikchi o‘qituvchini pedagogik faoliyat va tafakkurning o‘ziga xos uslubiga ega bo‘lgan ijodiy shaxs sifatida “tarbiyalash” va doimiy qo‘llab-quvvatlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

An’anaviylikni innovatsiya bilan uyg‘unlashtirgan uzluksiz pedagogik ta’limning didaktik tizimini qurishda ushbu tizimning o‘zgaruvchan komponentlari va o‘zgarmas tarkibiy qismlarining shunday uyg‘unligini topish muhim, ularning uzviy bog‘liqligi o‘qituvchilarga uzluksiz ilmiy asoslangan va innovatsiyaga yo‘naltirilgan kasbiy bilimlarni taqdim etishi rivojlanishi mumkin.

Bu darajada o‘qituvchilarni axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining yangi muhitiga singib ketgan holda innovatsion faoliyatga tayyorlash zarur.

Ta’limni axborotlashtirish sharoitida maktab o‘qituvchilarining uzluksiz malakasini oshirish muammosi, yangi ta’lim texnologiyalarini joriy etish uning innovatsion texnologiyalardan foydalanishga tayyorligi bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, bu 2010 yilgacha Evropa Ittifoqi tomonidan ishlab chiqilgan asosiy shaxsiy vakolatlar tasnifida ifodalangan. Evropa Ittifoqi doirasidagi axborotlarni olish, saqlash, yaratish, taqdim etish, tasniflash va almashish uchun multimedia texnologiyalaridan foydalanishni nazarda tutadi.

O‘qituvchilar va ta’lim muassasalari rahbarlari o‘quv faoliyatida optimal natijalarga erishish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanishga tayyor bo‘lishlari uchun o‘z kasbiy faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirib borishlari kerak. Binobarin, pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga kasbiy tayyorlash va qayta tayyorlash ham virtual ta’lim muhitida eng ilg‘or texnologiyalar orqali amalga oshirilishi kerak[3].

Zamonaviy tadqiqotlarda virtual ta'lim muhitini yaratadigan yoki uning alohida tarkibiy qismlaridan foydalanadigan ta’lim jarayoni ishtirokchilariga alohida e’tibor beriladi[1].

Ushbu maqolada virtual ta’lim muhiti deganda biz o‘quv jarayonining barcha ishtirokchilari tomonidan ta’lim maqsadlarida shakllantirilgan va foydalaniladigan mahalliy, korporativ va global kompyuter tarmoqlarining axborot mazmuni va aloqa imkoniyatlarini tushunamiz.

O‘quv jarayonining barcha ishtirokchilarining samarali muloqoti uchun virtual ta'lim muhiti yaratilgan va ishlab chiqilgan. Mutaxassisning tegishli texnologiyalarni apriori o‘zlashtirish bo‘yicha vakolatlarining etishmasligi uning kasbiy imkoniyatlarini cheklaydi va uni ta’lim sohasidagi ilg‘or tendentsiyalarning "chegarasida" qoldiradi. Ta’lim muhiti shaxsning muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashuvi va kasbiy rivojlanishiga bo‘lgan ehtiyojlarini qondirishi kerak.

O‘qituvchilar, repetitorlar, tarmoq ma’murlari va ta’lim muassasalari o‘rtasidagi aloqasiz virtual ta’lim muhitining mavjudligi mumkin emas.

Virtual ta'lim muhiti o‘qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish, ularda undan foydalanishning barqaror ehtiyojini va uning pedagogik va texnologik imkoniyatlarini o‘rganishga qiziqishni shakllantirish vositasiga aylanishi kerak. Xususan, hozirgi vaqtda uzluksiz ta’limni amalga oshirishning ustuvor texnologiyalaridan biri virtual ta’lim muhitidan foydalangan holda o‘qitish texnologiyasi hisoblanadi.

Biroq uning nazariy asoslari, konsepsiyasi, pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashdagi tashkiliy modellari ilmiy asosga ega emas.

Masofaviy texnologiyalar kunduzgi ta’lim imkoniyatlarini kengaytirish, masofaviy talabalar, o‘qituvchilar, mutaxassislar, shuningdek, axborot massivlari va ayniqsa, virtual ta'lim ob'ektlarining o‘zaro foydalanish imkoniyatini oshirish imkonini beradi.

Shunday qilib, professor-o‘qituvchilarni tayyorlashda virtual ta’lim muhitidan foydalanish axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining funksional samaradorligiga asoslangan, madaniyatni shakllantiruvchi va maxsus ta’lim asosida shakllanadigan uzluksiz malaka oshirishning mutlaqo yangi modelini ifodalaydi.

Bugungi kunda barcha o‘qituvchilarning uzluksiz ta’lim tizimi o‘qituvchilarning kasbiy malakasini oshirishda shaxs, jamiyat va davlatning mavjud ehtiyojlariga javob bermaydi. Virtual ta'lim muhitidan foydalanishga asoslangan butun tizimni qurish orqali uni innovatsion modernizatsiya qilish kerak. Masofaviy texnologiyalardan foydalanish o‘qituvchilarning malaka oshirish jarayoniga maksimal darajada jalb etilishiga imkon beradi. Ular o‘zlarining pedagogik faoliyatini to‘xtatmasdan, uzluksiz malaka oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Adabiyotlar

1. Вайндорф-Сысоева, М. Е. Педагогика в виртуальной образовательной среде : учебно-методический комплекс спецкурса / М. Е. Вайндорф-Сысоева. – М. : Изд-во МГОУ, 2006. - 4,4 п.л.
2. Вайндорф-Сысоева, М. Е. Технология работы педагога в виртуальной образовательной среде: курс лекций / М. Е. Вайндорф-Сысоева. – М. : Изд-во МГОУ, 2006. – 102 с. – 6,5 п.л.
3. Аминов И.Б., Бустанов Х.А. Технология решения математических задач с помощью программных средств: Вестник науки и образования, Москва 2020. № 10 (88). Часть 4, 64-69 стр.